

Sygn. akt V Pz 21/14

POSTANOWIENIE

Dnia 25 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Miniecka

Protokolant: asystent sędziego Ewa Buszkowska-Grygielska

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2014 r. w Kaliszu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa K. K.

przeciwko J. K.

o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy

na skutek zażalenia powoda

na postanowienie Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim IV Wydział Pracy
z dnia 19 marca 2014 roku w sprawie o sygn. akt IV P 20/14

postanawia:

- 1. zmienić punkt 1 zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że zwolnić powoda K. K. od kosztów sądowych w całości,**
- 2. zmienić punkt 2 zaskarżonego postanowienia w ten sposób, że ustanowić dla powoda K. K. pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata, którego wyznaczy Okręgowa Rada Adwokacka w P..**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 19 marca 2014 r., w sprawie o sygn. akt IV P 20/14, Sąd Rejonowy w Ostrowie Wlkp., IV Wydział Pracy, oddalił wniosek powoda K. K. o zwolnienie od kosztów i ustanowienie adwokata z urzędu. W uzasadnieniu Sąd I instancji wskazał, iż zasadą jest odpłatność postępowania przed sądem, zaś zwolnienie od kosztów sądowych stanowi wyjątek od tej zasady. Ubiegający się o taką pomoc winien wobec tego w każdym wypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny, a dopiero gdyby poczynione w ten sposób oszczędności okazały się niewystarczające - może zwrócić się o pomoc państwa. Jednocześnie dla wydatków związanych z prowadzeniem procesu strona powinna znaleźć pokrycie w swych dochodach przez odpowiednie ograniczenie innych wydatków nie będących niezbędnymi dla utrzymania. Z treści złożonego przez powoda oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania wynika, że powód otrzymywał zasiłek okresowy przyznany przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w K. w kwocie 200,00 zł. Nadto powód nie posiada majątku, ale nie wykazał też swoich kosztów utrzymania. Przede wszystkim w chwili obecnej powód korzysta z ustawowego zwolnienia od kosztów sądowych wynikającego z art. 96 ust. 1 pkt. 4 cyt. ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, które to koszty tymczasowo obciążają Skarb Państwa. Dlatego nawet gdy Sąd zdecydował o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych, to i tak powód nie będzie wzywany do uiszczenia opłaty od pozwu. Opłata będzie obowiązywała jedynie w przypadkach wskazanych w art. 35 ustawy o

kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Kwota tych obciążeń tj. ewentualnie 30,00 zł od zażalenia lub apelacji jest kwotą, którą powód zdaniem Sądu jest w stanie uiścić. Należy mieć bowiem na uwadze, że o roszczeniu swoim powód wie od wielu lat i powinien był zaoszczędzić na prowadzenie sporu, na co wskazuje przywołane wyżej orzeczenie Sądu Najwyższego. Powód w tym celu powinien podejmować pracę. Ponadto Sądowi urzędowo wiadomo, że powód był zatrudniony w oparciu o umowę o pracę z (...) S.Aw K.w okresie od 26 marca 2012 r. do 4 kwietnia 2013 r. (akta sprawy IV.P. 72/13).

Odnosnie do wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z § 12 ust. 1 pkt. 5 w zw. z § 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163 póź. 1348 ze zm.) minimalna stawka wynagrodzenia adwokata za udział w przedmiotowej sprawie wynosi 1.200,00 zł. Powód powinien poczynić oszczędności i zabezpieczyć sobie możliwość skorzystania z fachowej pomocy prawnej - na tej samej zasadzie, na jakiej powinien zapewnić sobie możliwość ewentualnego pokrycia kosztów sądowych. Brak jest więc po stronie powoda określonej w art. 117 § 2 k.p.c. priorytetowej przesłanki przyznania pełnomocnika z urzędu, jaką jest niemożność poniesienia przez stronę kosztów wynagrodzenia tego pełnomocnika. Sytuacja majątkowa powoda nie uniemożliwiała pokrycia ewentualnych kosztów sądowych i kosztów wynagrodzenia adwokata. W ocenie Sądu I instancji w przedmiotowej sprawie w przeszłości wtedy, gdy powód miał już świadomość, że będzie dochodził roszczeń, na co wskazuje choćby występowanie o odszkodowanie jednorazowe. Ewentualnie poniesione w tym zakresie koszty zostaną zaś rozliczone w orzeczeniu kończącym postępowanie w myśl zasad wynikających z przepisów k.p.c.

W ustawowym terminie powód zaskarżył postanowienie Sądu Rejonowego w Ostrowie Wlkp. w całości, wskazując, że w wyniku wypadków przy pracy ucierpiało jego zdrowie i że nie ponosi winy za fakt, iż nie sporządzono protokołów powypadkowych. Jednocześnie powód podniósł, iż „prawo powinno być dla wszystkich”.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie powoda jest zasadne. Zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów (art. 102 cyt. ustawy).

Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych, stanowiąca wyjątek od zasady odpłatności postępowania sądowego, ma na celu umożliwienie osobom ubogim realizację przysługującego im prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Tym samym, pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, gdy niemożność poniesienia kosztów postępowania, w całości lub części, ma charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu (por. postanowienie SN z dnia 31 marca 1987 r., sygn. akt I CZ 26/87, publ. OSNC 1988, nr 7-8. poz. 103; postanowienie SN z dnia 4 lutego 2005 r., sygn. akt III SPP 11/05, publ. OSNP 2005, nr 16, poz. 260). Wskazuje się przy tym w orzecznictwie, że ze zwolnienia nie może korzystać ta osoba, która ma możliwość dokonania stosownych oszczędności przewidując możliwość prowadzenia postępowania sądowego i ponoszenia z tego tytułu określonych kosztów (por. postanowienie SN z dnia 24 lipca 1980 r., sygn. akt I CZ 99/80, niepubl.; postanowienie SN z dnia 24 września 1984 r., sygn. akt II CZ 104/84, niepubl.; postanowienie SN z dnia 14 października 1983 r., sygn. akt I CZ 151/83, publ. OSNC 1984, nr 5, poz. 82).

W przedmiotowej sprawie Sąd I instancji błędnie przyjął, iż powód jest w stanie ponieść koszty postępowania bez uszczerbku niezbędnego dla siebie i rodziny. Stan majątkowy powoda opisany szczegółowo w oświadczeniu o stanie majątku i dochodach, a także wynikający z dołączonego orzeczenia MOPS nie pozwala na przyjęcie, aby powód był w stanie poczynić jakiegokolwiek oszczędności. Utrzymuje się on bowiem jedynie z zasiłku okresowego z MOPS, mieszka w lokalu socjalnym i samotnie prowadzi gospodarstwo domowe. Osiągane dochody są więc na poziomie poniżej minimum socjalnego.

Zaznaczyć przy tym należy, iż Sąd rozpoznając wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych jest zobowiązany dokonać oceny zgłoszonego wniosku na dzień orzekania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2009r, sygn. akt I CZ 55/09, publ. LEX nr 599743). Fakt, że Sąd I instancji z urzędu posiada informacje o tym, że powód rok przed złożeniem wniosku był zatrudniony w (...) S.A. w świetle powyższego nie ma decydującego znaczenia dla oceny aktualnej sytuacji majątkowej powoda, który utrzymuje się jedynie z pomocy społecznej i zamieszkuje w lokalu socjalnym.

Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia podniósł także, że powód nie wykazał swoich kosztów utrzymania. W ocenie Sądu Okręgowego, badając zasadność wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w przypadku braków, bądź w razie wątpliwości co do treści wniosku, Sąd winien wezwać powoda do jego uzupełniania. Nieuprawnione jest bowiem czynienie zarzutu, że powód nie wykazał w oświadczeniu kosztów utrzymania i tym samym, że nie wykazał, iż nie jest w stanie ponieść kosztów postępowania w sytuacji, gdy wcześniej nie został on wezwany do uzupełniania wniosku. Zgodnie bowiem z treścią art. 102 ust 2 ustawy o kosztach sądowych jeżeli oświadczenie nie zostało złożone albo nie zawiera wszystkich wymaganych danych, stosuje się art. 130 k.p.c.

Zgodnie z treścią art. 117 § 2 k.p.c. osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny (art. 117 § 5 k.p.c.). Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu nie ma dla sądu charakteru wiążącego, lecz podlega ocenie sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1978 r., I PRN 123/78, PiZS 1980/6/65).

Potrzebę ustanowienia pełnomocnika z urzędu wyznacza nie tylko stan majątkowy osoby zgłaszającej wniosek, ale również stopień skomplikowania sprawy, jak i nieporadność strony. Strona ma uprawnienie i możliwość podejmowania osobiście różnych działań w postępowaniu przed sądem zmierzających do ochrony własnych praw. Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu podlega zawsze indywidualnej ocenie ze strony sądu, który uwzględnia go tylko wówczas, gdy udział pełnomocnika uzna za potrzebny. Nawet ewentualność podjęcia przez stronę czynności procesowych zbędnych lub wadliwych nie świadczy jednoznacznie o braku możliwości poprawnego w ogólnej ocenie działania strony przy dłożeniu przez nią należytej staranności w tym zakresie.

Można ogólnie stwierdzić, iż oceniając potrzebę przychylenia się do wniosku o ustanowienie pełnomocnika dla strony, sąd powinien brać pod uwagę z jednej strony stopień skomplikowania danej sprawy, z drugiej zaś strony faktyczną zdolność strony, która składa taki wniosek, do własnego działania w toczącym się postępowaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2007 r., V CSK 37/07, LEX nr 442585).

Jak wskazano wyżej z informacji zawartych w oświadczeniu majątkowym powoda K. K. wynika, iż jego sytuacja majątkowa jest trudna. W świetle powyższego za bezzasadne Sąd Okręgowy uznał ustalenia poczynione przez Sąd I instancji co do możliwości poczynienia przez powoda oszczędności na poczet wynagrodzenia adwokata, które jak trafnie wskazał Sąd I instancji wynosi w niniejszej sprawie minimum 1.200zł. Podkreślić przy tym należy, iż także rozpoznając wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu Sąd jest zobowiązany dokonać oceny zgłoszonego wniosku na dzień orzekania. Dlatego też wbrew ocenie dokonanej przez Sąd I instancji nie można przyjąć, że aktualna sytuacja majątkowa powoda pozwala mu na poniesienie kosztów pomocy prawnej bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego siebie i rodziny. Ponadto także charakter sprawy przemawia za potrzebą ustanowienia dla powoda pełnomocnika z urzędu.

Na marginesie zaznaczyć należy, iż Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie jedynie na ocenie stanu majątkowego powoda, natomiast jak wskazano wyżej potrzebę ustanowienia pełnomocnika z urzędu wyznacza nie tylko stan majątkowy osoby zgłaszającej wniosek, ale również stopień skomplikowania sprawy, jak i nieporadność strony.

W tym stanie rzeczy mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie.